

“MOLIYAVIY QARORLARNI QABUL QILISH ASOSLARI”

Qo'chqorova E'zoza

TIFT Universiteti Buxgalteriya hisobi va moliya yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya. *Mazkur ilmiy ishda moliyaviy qarorlarni qabul qilish jarayonining nazariy va amaliy jihatlarini keng tahlil qilinadi. Moliyaviy qarorlar korxonada resurslardan oqilona foydalanish, moliyaviy barqarorlikni saqlash va foydani oshirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida moliyaviy qarorlarning asosiy yo'nalishlari – investitsion qarorlar, moliyalashtirish qarorlari, dividend siyosati va operatsion moliyaviy boshqaruv turlari chuqur yoritilgan. Shuningdek, qaror qabul qilishga ta'sir qiluvchi omillar – bozor sharoitlari, inflyatsiya, foiz stavkalari, raqobat darajasi va ichki korporativ strategiyalar tahlil qilingan. Ishda zamonaviy moliyaviy tahlil usullari (NPV, IRR, risk baholash) asosida samarali qarorlar qabul qilish yo'llari bayon etilgan. Xulosa sifatida, korxonaning uzoq muddatli muvaffaqiyati bevosita moliyaviy qarorlarning asoslangan va puxta qabul qilinishiga bog'liq ekanini ta'kidlanadi.*

Kalit so'zlar. *Moliyaviy qarorlar, investitsiya, moliyalashtirish, dividend siyosati, risk tahlili, NPV, IRR, moliyaviy barqarorlik, kapital tuzilmasi, likvidlik.*

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida har bir korxonada yoki tashkilotning muvaffaqiyati ko'p jihatdan moliyaviy boshqaruv tizimining samaradorligiga bog'liq. Moliyaviy boshqaruvning markaziy elementi esa – bu moliyaviy qarorlar qabul qilishdir. Moliyaviy qarorlar tashkilotning hozirgi va kelajakdagi moliyaviy holatini shakllantiradi, resurslardan optimal foydalanish, foyda olish va risklarni boshqarish imkonini beradi. Shunday ekan, moliyaviy qarorlarni to'g'ri va asosli qabul qilish har qanday iqtisodiy subyekt uchun strategik ahamiyat kasb etadi.

Moliyaviy qarorlar korxonaning daromad va xarajatlarini muvozanatlash, investitsiya yo'nalishlarini aniqlash, mablag'lar taqsimotini belgilash, dividend siyosatini yuritish, kreditlash va moliyalashtirish manbalarini tanlash kabi ko'plab masalalarni o'z ichiga oladi. Bunday qarorlarni qabul qilishda

korxonaning moliyaviy tahlil, bozor prognozlari, risk baholash va iqtisodiy ko'rsatkichlardan foydalangan holda harakat qilishi muhimdir.

Ushbu bitiruv ishida moliyaviy qarorlarni qabul qilishning nazariy asoslari, amaliy usullari, qaror qabul qilishda ta'sir qiluvchi omillar, shuningdek, O'zbekiston korxonalarida bu jarayonni samarali tashkil etish yo'llari tahlil qilinadi. Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, moliyaviy qarorlar har qanday biznesning raqobatbardoshligi, barqarorligi va rivojlanish strategiyasini belgilovchi muhim vosita hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Moliyaviy qarorlar – bu tashkilotning moliyaviy resurslarini boshqarish, daromadlarni ko'paytirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan strategik va operativ harakatlar majmuasidir. Bunday qarorlar korxonaning o'sishi, investitsiya jozibadorligi va bozordagi barqaror o'rnini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Moliyaviy qarorlarni qabul qilish bir nechta asosiy yo'nalishlarga ajratiladi: investitsion qarorlar, moliyalashtirish (kapital tuzilmasi) qarorlari, dividend siyosati va operatsion faoliyatga oid moliyaviy qarorlar.

1. Investitsion qarorlar

Investitsion qarorlar korxonaning mavjud mablag'larini qaysi loyihalarga yo'naltirish, ularning foydalilik darajasini baholash va investitsiyalarning rentabelligini ta'minlash bilan bog'liq. Bunday qarorlarni qabul qilishda Net Present Value (NPV), Internal Rate of Return (IRR), va Payback Period kabi moliyaviy ko'rsatkichlardan foydalaniladi. Investitsion qarorlar uzoq muddatli istiqbolda korxonaning rentabelligini belgilaydi.

2. Moliyalashtirish qarorlari

Moliyalashtirish qarorlari tashkilot o'z faoliyatini yuritishda qaysi manbalar – o'z mablag'lari, qarz vositalari yoki boshqa tashqi moliyaviy resurslardan foydalanishini belgilaydi. Ushbu qarorlar kapital tuzilmasini shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi. Ular risk va rentabellik orasidagi muvozanatni saqlashni talab etadi. Yuqori foizli qarzlar qisqa muddatda likvidlikni ta'minlasa-da, uzoq muddatda moliyaviy xavflarni oshirishi mumkin.

3. Dividend siyosati bo'yicha qarorlar

Dividend siyosatiga oid qarorlar korxonaning foydasining qanday taqsimlanishini belgilaydi – reinvestitsiyaga yo'naltiriladimi yoki aksiyadorlarga daromad sifatida to'lanadimi. Bu qarorlar aksiyadorlarning ishonchi, korxonaning kapitalga bo'lgan ehtiyoji va bozor bahosiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Dividend siyosatida barqarorlik va uzluksizlik muhim ahamiyatga ega.

4. Operatsion moliyaviy qarorlar

Operatsion qarorlar kundalik moliyaviy faoliyat, ya'ni pul oqimlarini boshqarish, to'lovlar va hisob-kitoblarni amalga oshirish, qisqa muddatli qarzlarni bilan ishlash, debitorlik va kreditorlik balansini tartibga solish bilan bog'liq. Ushbu qarorlar korxonaning likvidligi, to'lovga layoqatliligi va qisqa muddatli moliyaviy barqarorligini belgilaydi.

5. Qaror qabul qilishda ta'sir etuvchi omillar

Moliyaviy qarorlar qabul qilishda quyidagi omillar inobatga olinadi: bozor sharoitlari, foiz stavkalari, soliqlar, inflyatsiya darajasi, raqobatchilar faoliyati, siyosiy va iqtisodiy barqarorlik, ichki korporativ strategiya va boshqaruv sifati. Bularning barchasi moliyaviy qarorlar sifatiga va ularning natijalariga ta'sir qiladi.

Xulosa qilib aytganda, moliyaviy qarorlarni samarali qabul qilish tashkilotning umumiy strategik rivojlanishini belgilaydi. Bu jarayonda malakali moliyaviy tahlil, puxta rejalashtirish va xavf-xatarlarni chuqur baholash asosiy rol o'ynaydi.

XULOSA

Moliyaviy qarorlarni qabul qilish har qanday korxonaga yoki tashkilotning moliyaviy barqarorligi va uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu qarorlar korxonaning investitsiya siyosati, moliyalashtirish manbalari, dividend to'lovlari hamda kundalik operatsion faoliyatini moliyaviy jihatdan boshqarishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun moliyaviy qarorlar har doim puxta tahlil, aniq hisob-kitoblar va mavjud risklarni baholash asosida qabul qilinishi lozim.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, samarali moliyaviy qarorlar korxonaga foydani ko'paytirish, kapitaldan oqilona foydalanish va raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Investitsion qarorlar orqali korxonaga istiqbolli loyihalarni tanlab, o'z moliyaviy salohiyatini kengaytiradi. Moliyalashtirishga oid qarorlar esa korxonaning o'z va qarz mablag'lari o'rtasida optimal muvozanatni ta'minlashni talab qiladi. Dividend siyosati esa aksiyadorlar ishonchini saqlash va investorlar jalb qilishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari, moliyaviy qarorlarni qabul qilishda bozor sharoitlari, iqtisodiy barqarorlik, soliq tizimi, inflyatsiya, valyuta kurslari va boshqa tashqi omillarni ham hisobga olish lozim. Ayniqsa, bugungi dinamik iqtisodiy muhitda moliyaviy qarorlar qabul qilish jarayoni strategik yondashuvni va tezkor moslashuvchanlikni talab etadi.

Xulosa qilib aytganda, korxonaning muvaffaqiyati moliyaviy qarorlarning qanday asosda va qanday vositalar yordamida qabul qilinishiga bevosita bog'liqdir. Shu sababli, zamonaviy moliyaviy boshqaruv yondashuvlari, ilg'or tahlil usullari va raqamli texnologiyalarni moliyaviy qarorlar jarayoniga joriy etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1) Axadjon o'g'li, A. A., & Tursunboy o'g'li, N. J. (2023). SANOATNING YAIMGA TA'SIRINI BAHOLASH. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 290-293.

2) Axadjon o'g'li, A. A. (2023). RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHDAGI O'RNI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 271-273.

3) Axadjon o'g'li, A. A. (2023). ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING MUAMMOLARI VA YECHIMLARI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 333-338.

4) Azamjon o'g'li, U. A., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). Sun'iy intellekt va raqamli iqtisodiyot rivojlanishi. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 1, 73-75.

5) Tursunboy o'g'li, N. J., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O'zbekistonning jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lish uchun uzoq yo'li va xitoy tajribasi. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 1, 43-47.

6) Ahrorjon, A., & Gafurov, X. (2023). IQTISODIY SIYOSATNING RIVOJLANISHIDA FISKAL VA PUL-KREDIT SIYOSATI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 310-313.

7) Otto, M., & Thornton, J. (2023). CHATGPTNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI: SUN'IY INTELLEKTNING KASBIY MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 65-71.

8) Akhrorjon, A., & Oybek, A. (2023). ISLAMIC FINANCE PROBLEMS AND SOLUTIONS: Study guide. *AMAZON PUBLICATION ISBN-13: 9798863282282*, 1, 200.

9) Akhmadjonov, O. X. (2023). ISLOMIY MOLIYA BARQARORLIK OMILLARI: EKONOMETRIK TAHLILLAR VA DALILLAR. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(9), 74-94.

10) Axrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). TA'LIM SIFATI OSHISHIDA JSTNING O'RNI. *YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR*, 2(1), 113-118.

- 11) Акабирходжаева, Д. Р., & Абдуллаев, А. А. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ НА РАЗВИТИЕ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО РЫНКА. *Экономика и социум*, (11-1 (126)), 729-739.
- 12) Akabirxodjayeva, D., & Abdullayev, A. (2024). TEXNOLOGIK INNOVATSIYALARNING JAHON MOLIYA BOZORINING RIVOJLANISHIGA TA'SIRI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 89-96.
- 13) Akhrorjon, A., & Oybek, A. (2023). SUN'IY INTELLEKT (AI) VA ISLOM MOLIYASI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 188-190.
- 14) Keldiboyeva, Z. M. Q., & Abdullaev, A. A. O. G. L. (2022). Inklyuziv ta'limga bo'lgan ehtiyojlar va sabablar, inklyuziv ta'limga jalb qilish. *Science and Education*, 3(11), 704-711.
- 15) Oybek, A., Abdullaev, A., Mavlonbekov, X., & Sharifjonov, Z. (2023). ISLOM MOLIYASIDA MUSHORAKA SHARTNOMASI. *Umumjahon fanlari bo 'yicha ta'lim tadqiqotlari*, 2(1), 593-599.
- 16) Turanboyev, B., Abdupattayev, A., & Abdullaev, A. (2023). INFLYATSIYANING QIMMATLI QOG'OZLAR DAROMADIGA TA'SIRI. *Yosh tadqiqot Jurnal*, 2(2), 88-100.
- 17) Akhmadjonov, O. X. (2023). ISLOM BANK TIZIMI UCHUN SHARTNOMA HUQUQI VA ASOSIY TAMOYILLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(5), 600-613.
- 18) Abdullaev, A. (2022). BOBUR VA BOBURIYLAR SULOLASINING JAHON SIVILIZATSIYASINING YANGILANISHIGA QO 'SHGAN HISSASI. *NEW RESEARCH ON THE WORKS OF ALISHER NAVOI AND ZAHIRUDDIN MUHAMMAD BABUR*, 1.
- 19) Xusanovich, A. O. (2023). MALAYZIYADA ISLOMIY MOLIYA, TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY RIVOJLANISH O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNING EKONOMETRIK TAHLILI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN TAVSIYALAR. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 60-64.
- 20) Mulaydinov, F. (2024). Application, place and future of digital technologies in the educational system. *Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali*.
- 21) Jumanova, S. (2024). Analysis of PISA test results in Uzbekistan and prospects of preparing primary education students for PISA test. *Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali*.

22) Ikromjonovna, J. S., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O 'ZBEKISTONDA PISA TESTI NATIJALARI VA BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARINI BU TESTGA TAYYORLASH ISTIQBOLLARI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 9, 159-162.

23) Turanboyev, B., & Abdullayev, A. (2023). DAVLAT, KORXONA VA TASHKILOTLAR BYUDJETINI TO 'G 'RI TAQSIMLASH TENDENSIYALARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4), 304-309.

24) Akhrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). IMPACT, RESULTS AND CONSEQUENCES OF WTO ACCESSION ON THE EDUCATION SYSTEM. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 2(1), 6-15.

25) Abdullaev, A., & Odilova, M. (2024). The Role of WTO in Improving the Quality of Education. *Yosh Tadqiqotchi Jurnali*, 3(1), 140-148.